

Corporate Governance

ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

sillapap@tu.ac.th

คุณธรรม จริยธรรม : กลไกเสริมสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ปัจจุบันนี้รูปแบบการดำเนินธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยจะเน้นการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับการเติบโตที่ยั่งยืน กล่าวคือ องค์กรมิได้มุ่งเน้นแต่จะทำกำไรเท่านั้น แต่จะให้ความสำคัญต่อการเติบโตที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต จากเป้าหมายทางธุรกิจดังกล่าวทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการได้รับการยอมรับว่าเป็นพื้นฐานของความสำเร็จที่ยั่งยืน

การกำกับดูแลกิจการเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความร่วมมือ ความมุ่งมั่นของผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรทุกฝ่าย กลไกประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้การกำกับดูแลกิจการประสบความสำเร็จ คือ คุณธรรม จริยธรรม

จริยธรรม เป็นการกระทำที่เกิดจากหน้าที่และสิ่งที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ตลอดจนการพิจารณาว่าสิ่งที่ประพฤติถูกต้อง หรือไม่ถูกต้อง จริยธรรมยังถือว่าเป็นหลักศีลธรรมหรือสิ่งที่เป็นค่านิยม โดยศีลธรรมเกิดจากหลักคำสอนหรือหลักความประพฤติที่ถูกต้อง

จริยธรรมทางธุรกิจ เป็นความประพฤติและแนวทางการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ดีและไม่ดี หรือสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง

จริยธรรมทางธุรกิจและกฎหมาย

จริยธรรมทางธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง เช่นเดียวกับกฎหมายที่จะต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ประเด็นปัญหาด้านจริยธรรมในบางประเด็นมีความคาบเกี่ยวและซ้ำซ้อนกับข้อกำหนดทางกฎหมาย

จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมและควบคุมความประพฤติ เช่นเดียวกับกฎหมาย โดยกฎหมายคือกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ประมวลขึ้นอย่างเป็นทางการในการที่จะห้ามหรืออนุญาตให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง กฎหมายเป็นบทบัญญัติหรือข้อบังคับของรัฐ มีลายลักษณ์อักษรชัดเจนเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากจริยธรรมที่ไม่ได้มีบทบัญญัติหรือบทลงโทษที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน แต่จะเป็นเรื่องของจิตสำนึกเกี่ยวกับคุณธรรมที่ผู้ปฏิบัติจะกระทำโดยความสมัครใจ จริยธรรมและกฎหมายไม่ใช่สิ่งที่เหมือนกันทุกประการ แต่มีบางส่วนที่ทับซ้อนกันอยู่

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมระดับต่ำสุดของมนุษย์ กฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องทั้งหมดของมนุษย์ได้ ในปัจจุบันจะพบว่าข้อบังคับของกฎหมายมีอยู่ แต่คนไม่ประพฤติปฏิบัติตาม หรือพยายามจะหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายมาใช้เป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติของตนเองหรือกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กร แต่ประเด็นด้านจริยธรรมเป็นประเด็นที่นอกเหนือจากข้อบังคับ

ของกฎหมาย ประเด็นด้านจริยธรรมมีเรื่องของ“จิตสำนึก”ที่สูงกว่าข้อบัญญัติของกฎหมาย

ความสำคัญของจริยธรรมทางธุรกิจ

จริยธรรมทางธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมาก ข้อโต้แย้งหรือประเด็นปัญหาของจริยธรรมทางธุรกิจได้รับความสนใจจากผู้คนหลากหลายกลุ่ม เช่น ผู้บริโภคและกลุ่มอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อองค์กรล้วนมีความต้องการที่จะเห็นความมีจริยธรรมขององค์กรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น และการที่สื่อสารมวลชนต่างให้ความสนใจต่อประเด็นด้านจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการที่บริษัทเองเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการมีจริยธรรมในธุรกิจเพิ่มมากขึ้น ประเด็นเรื่องจริยธรรมจึงเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับทุกส่วนภายในองค์กรธุรกิจ

มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้จริยธรรมทางธุรกิจกลายเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ภาคธุรกิจมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อชุมชน ส่งผลให้องค์กรธุรกิจได้รับความสนใจหรือเป็นที่พึงเล็งของหลายฝ่ายเพิ่มมากขึ้น การมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจจะช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการประกอบธุรกิจ การผิดจรรยาบรรณส่งผลเสียหายอย่างมากทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสภาพแวดล้อม องค์กรจึงต้องเข้าใจถึงสาเหตุและผลที่จะตามมาจากการผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ และจริยธรรมทางธุรกิจ นอกจากนี้ ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียต่อความมีจริยธรรมขององค์กรมีความซับซ้อนและท้าทายเพิ่มมากขึ้น ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจอย่างถูกต้องจะช่วยให้สามารถเข้าใจสิ่ง

ที่มีความซับซ้อนเหล่านี้ได้ และช่วยลดประเด็นปัญหาด้านความขัดแย้งกับผู้มีส่วนได้เสียด้วย

บทบาทของจริยธรรมทางธุรกิจ

ภาคธุรกิจในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะคำนึงถึงจริยธรรมทางธุรกิจเพิ่มมากขึ้น หากสังคมพบว่าการใดมีความประพฤติที่ผิดจริยธรรมก็จะส่งผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมายขององค์กร การเรียนรู้ถึงประเด็นปัญหาจริยธรรมถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำความเข้าใจถึงจริยธรรมทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ประเด็นทางด้านจริยธรรมไม่ได้จำกัดเฉพาะในหน่วยงานธุรกิจที่แสวงหากำไรเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในหน่วยงานอื่นๆ อีกด้วย เช่น ภาครัฐ มูลนิธิ สมาคมและหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ได้แสวงหากำไร

ปัญหาทางจริยธรรม คือสถานการณ์ของบุคคลในการเลือกการกระทำระหว่างสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง สิ่งที่มีศีลธรรมหรือมีจริยธรรมสำหรับในภาคธุรกิจตัวอย่างปัญหาจริยธรรมที่มักพบคือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ขององค์กรหรือที่เรียกว่าผลประโยชน์ทับซ้อน

จริยธรรมยังเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร โดยวัฒนธรรมองค์กรเป็นค่านิยม ความเชื่อ ความคิด จิตสำนึก รูปแบบพฤติกรรม ซึ่งคนในองค์กรมีอยู่ร่วมกัน และถูกใช้เป็นกรอบความคิด แนวทางหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตอยู่ในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรเกิดจากความคิดความเชื่อร่วมกันของคนในกลุ่ม แล้วจึงก่อให้เกิดเป็นแบบพฤติกรรมของกลุ่ม ทั้งนี้ ในแต่ละ

องค์กรอาจมีวัฒนธรรมองค์กรที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรจึงถือว่ามีความสำคัญที่เป็นตัวกำหนดว่าสิ่งใดเป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรมหรือไม่

ผู้บริหารจะต้องศึกษาและเข้าใจถึงประเด็นปัญหาด้านจริยธรรมในการประกอบธุรกิจ และการรับมือกับปัญหาจริยธรรมที่จะเกิดขึ้นในการดำเนินธุรกิจ หากผู้บริหารได้กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ไว้ จะทำให้ประเด็นปัญหาด้านจริยธรรมผ่อนคลายลงหรือสามารถช่วยบรรเทาความร้ายแรงของผลกระทบที่เกิดจากปัญหาทางจริยธรรมได้ส่วนหนึ่ง รูปแบบในการจัดการกับปัญหาทางจริยธรรมอาจใช้วิธีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางต่างๆ ที่จะป้องกันการเกิดปัญหาทางจริยธรรมไว้อย่างชัดเจน ซึ่งจะสร้างความรู้สึกที่ดีและช่วยให้ปัญหาด้านจริยธรรมผ่อนคลายลง ความไม่ชัดเจนในแนวทางปฏิบัติจะนำไปสู่ปัญหาด้านจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรมในองค์กร

บุคลากรภายในองค์กรมีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การอบรม สั่งสอน และปลูกฝังจริยธรรมจากครอบครัว และโรงเรียน ตลอดจนสังคมของบุคลากรเหล่านั้น และโอกาสที่จะประพฤติผิด

การพัฒนาจริยธรรมภายในองค์กรทำได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมแต่ละองค์กร และรูปแบบการบริหารงาน เช่น

- การจัดทำจรรยาบรรณขององค์กร และสื่อสารให้พนักงาน

ทุกระดับทราบถึงจรรยาบรรณขององค์กร เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการประพฤติตนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งกำหนดมาตรการหรือบทลงโทษต่อผู้ที่มีความประพฤติขัดกับจรรยาบรรณ

- ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พนักงานภายในองค์กร

- การจัดทำมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมภายในองค์กร เช่น รวมเรื่องจริยธรรมในการประชุมพิเศษพนักงานใหม่ด้วย

- การส่งเสริมให้มีการเป่านกหวีด (Whistle Blowing) กรณีที่พบพฤติกรรมที่ขัดต่อจริยธรรมหรือจรรยาบรรณขององค์กร การเป่านกหวีด หมายถึง การที่พนักงานหรือผู้บริหารระดับใดก็ตามได้พบเห็นการกระทำผิดแล้ว บุคคลเหล่านั้นตัดสินใจนำข้อมูลนี้ไปเปิดเผย หรือไปแจ้งความกล่าวโทษให้ดำเนินการกับผู้กระทำผิด

จริยธรรม คุณธรรมกับการกำกับดูแลกิจการ

การกำกับดูแลกิจการเป็นระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการ และผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันนำไปสู่ความเจริญเติบโตและเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว ภายใต้กรอบการมีจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น และสังคมโดยรวมประกอบ การกำกับดูแลกิจการยึดหลักการสำคัญอันเป็นหลักมาตรฐานสากล คือ

- ความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Accountability) หมายถึง ความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

ตามหน้าที่ เช่น คณะกรรมการมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น ฝ่ายจัดการมีความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการบริษัทและต่อผู้ถือหุ้น

- การรู้จักภาระหน้าที่ (Responsibility) หมายถึง ความสำนึกในหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสามารถ และมีประสิทธิภาพ

- ความเสมอภาคและความเป็นธรรม (Equitable Treatment) หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียมกัน

- ความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง การดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้ และมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

- จริยธรรม (Ethics) หมายถึง การส่งเสริมพัฒนาการกำกับดูแลและจรรยาบรรณที่ดีในการประกอบธุรกิจ

จากหลักการสำคัญข้างต้น ถือว่าจริยธรรมมีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีในองค์กร ซึ่งอาจจำแนกตามกลุ่มคนในกระบวนการกำกับดูแลกิจการ ดังนี้

คณะกรรมการบริหารของ บริษัท เป็นผู้นำขององค์กรในการกำหนดทิศทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คณะกรรมการจึงควรมีจริยธรรมและคุณธรรมของผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย ความมีใจกว้าง การประพฤติดีงาม ความเสียสละ ความซื่อตรง ไม่ข่มเหงด้วยอำนาจ

คณะกรรมการควรส่งเสริมให้มีการจัดทำแนวทางเกี่ยวกับจริยธรรมทางธุรกิจ เพื่อให้กรรมการและผู้มีส่วน

Corporate Governance

ได้เสียในองค์กรทุกคนได้ทราบ และเข้าใจถึงมาตรฐานการปฏิบัติตนตามแนวทางจริยธรรมที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้ง การติดตามว่ามีการนำไปปฏิบัติจริงตามที่ได้กำหนดไว้

ประธานบริหารและฝ่ายบริหาร เปรียบเสมือนแม่ทัพและขุนพลของบริษัทในการนำทัพไปสู่สนามรบ จึงควรมีคุณธรรมและจริยธรรม เช่น คุณธรรมของคนดี (ได้แก่ ความกล้า การทำผิด และละเอียดต่อการกระทำผิด) คุณธรรมการสร้างทีมงาน (ได้แก่ การปฏิบัติที่เสมอภาค)

ก่อนที่จะพนักงานจะตัดสินใจเข้าร่วมงานกับองค์กรธุรกิจใดก็ตาม

พนักงานมีโอกาสได้ศึกษาและทำความเข้าใจกับองค์กรในภาพกว้างๆ ประเด็นที่พนักงานจะพิจารณา คือ ชื่อเสียง ภาพพจน์ และแนวทางการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนผลประกอบการ ทั้งนี้ อาจศึกษาจากเอกสาร รายงานประจำปี เว็บไซต์ของบริษัท คำบอกเล่า หรือการได้ยินได้ฟังจากสื่อประเภทต่างๆ การยอมรับในชื่อเสียงด้านต่างๆ ขององค์กร จริยธรรมขององค์กรก็เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่พนักงานได้ตัดสินใจเข้าร่วมทำงานกับองค์กร พนักงานจะแปลความหมายจากประเด็นด้านจริยธรรมองค์กรว่าหากองค์กรมีจริยธรรมในการประกอบกิจการที่ดี องค์กรจะมีความยุติธรรมในการจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการ ความมั่นคงใน

อาชีพ ตลอดจนการมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี และหมายรวมถึงองค์กรมีจริยธรรมในการดูแลช่วยเหลือสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมด้วย

โดยสรุปแล้ว ในการดำเนินธุรกิจให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน องค์กรจะต้องยึดมั่นต่อจริยธรรมทางธุรกิจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย การปลูกฝังจริยธรรมให้อยู่คู่กับการดำเนินธุรกิจน่าจะเป็นมาตรการที่จะช่วยลดปัญหาทางจริยธรรมและช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืน